

BEAIVERUOKTU ÁLGÁ

Bures boahhtin!

OHPISTANGIHPA ÁRRABAJÁSGEASSIMII
SIRDAŠUVVI MÁNÁ VÁNHEMIIDDA

DIEHTORUKTÁ

MII ÁRRABAJÁSGEASSIN LEA?

- Árrabajásgeassin lea systemáhtalaš ja dihtomielalaš doaibma, mii ovddida máná ahtanuššama, ovdáneami ja oahppama. Doaimmas deattuhuvvo pedagogihkka.
- Árrabajásgeassin vuodđduvvá árrabajásgeassinláhkii (2018) ja árrabajásgeassinplána vuodustusaide (2018), mat stivrejit beaiveruovttu doaimma.
- Beaiveruovttus barget beaiveruovttu jodiheaddji lassin árrabajásgeassima oahpaheaddjit, sosionomat ja mánáiddikšárat. Beaiveruovttuin sáhttet leat barggus maid árrasierraohpaheaddji (áso), giella- ja kultuvrraoahpaheaddji (gjeiku), veahkkebargit, hárjehallit, suorggi stuđeanttat, borramušas vástideaddji bargi ja čorgejeaddjit.

BUORRE VÁNHEN!

Dus ja mánástat álgigoahhtá ođđa ja miellagiddevaš eallinmuddu. Beaiveruovttu álggaheapmi muhtá bearraša árgabeaivvi doaimmaid, muhto dat mielddisbuktá maid ođđa oahppásiid, sihke ollesolbmuid ja mánáid. Erenomážit vuosttas máná bokte árgabeaivvi rievdan sáhtá dovdot stuorisin. Beaiveruoktu álgá dábálamosit čakčat, muhto dat sáhtá álgit maid jagi álggus. Dat sáhtá vuorddekeahhtá boahit áigequovdilín maid dalle, go vuogas bargo- dahje oahppobáiki ordnašuvvá. Dábálaččat beaiveruktui geargá goit ráhkkanit. Ferte váldit vuhtii, ahte rievdadusat čuhcet mánáid stuorámusat ja danin su bures veadjima galgá bidjat buot earáid ovddabeallai.

Barggu dahje studerema ja bearašeallima ferte heivehit beaiveruovttu doaimbaplánaide. Beaiveruovttu álggaheapmi muhtá bearraša áigetávvaliid ja dat sáhtá álggos maid váibadit ja dovdot lossadin. Árgabeaivvi rievdan váldá iežas áiggi ovdalgo vuogáiduvvá. Dábálaččat vuosttas vahkuid maŋŋá dat sajáiduvvágoahhtá.

Vuoi árga beaiveruovttus manašii njuovžilit, čájjet beroštumi ja ságastallá. Hutkká ovttas bargoveagain, mo don sáhtá doarjut mánáid nagodeami ja veadjima. Go máná álgá beaiveruktui, livččii buorre, juos bearraša eallimis eai livčče stuorát rievdadusat. Ruovttu oahpes rutiinnat addet oadjebasvuoda máná beaivái. Ovdamearkan doahpus beasadeami dahje oadđinortnega nuppástusa ii gánnet dahkat dalle go, máná álgá beaiveruktui.

Dahket beaiveruovttu álggaheamis bearraša oktasaš vásáhusa. Movttiidehpet guhtet guoimmádet ja ságastallet beaiveruovttus miehtemielálaččat. Dat addá mánáid buori vuolga beaiveruovttubálgái.

BEAIVERUOKTU ODNE

- Stoahkan lea guovddážiis.
- Buot beaivválaš fearánat ja bottut leat mearkkašahttit oahppama dáfus.
- Mánáid ja vanhemiid oassálastimis lea deaddu.
- Árrabajásgeassimis vanhemiid ja bargoveaga ovttasbargu lea dehálaš.

Beaiveruovttut leat earáláganat. Muhtun beaiveruovttuin mánát sáhttet leat eanáš áiggi olgodoaimmain, muhtumiin fas borro ekologalaš biebm. Buot Suoma beaiveruovttut čuvvot goit seamma riikkaviidosáš árrabajásgeassinplána vuodustusaid. Jagis 2018 fápmui bohtán árrabajásgeassinplána lea geatnegahtti, ovddibut ledje dušše ávžžuhusat.

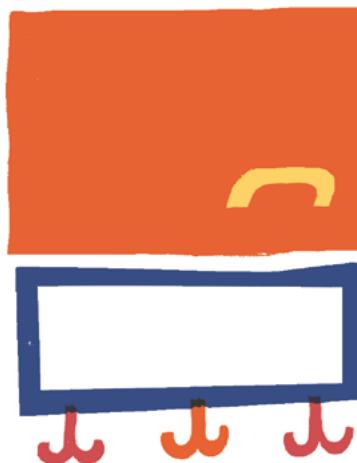
Beaiveruovttuin fuolahuvvo, ahte mánát besset oassálastit mánggalágan stoahkamiidda. Duhkoraddan addáge dehálaš vuodu máná ovdáneapmái, ahtanuššamii, čálgui ja oahppamii. Stoahkan sihke ovddida máná gulahallandáidduid ja buktá mánnái erenoamážit ilu!

Mánát ohppet beaiveruovttus dáidduid, maid dárbbasit boahhttevuodas. Beaiveruovttus buot beaivvi bottut ja dáhpáhusat ovddidit máná oahppama. Beaiveruovttus lea vejolašvuolta heivehahttit oahpahusa mánáid beroštumiide. Bargit guldalit mánáid jurdagiid ja oainnuid. Mánáin galgá leat vejolašvuolta váikkuhit áššiide, mat gusket sin árgabeaivái ja vásihit ahte dohkkehuvvojit ieš iehčanan.

Báikkálaš árrabajásgeassinplána lohkamín rahpasit beaiveruovttu doaimma ulbmilat ja doaibmavuogit. Dat veahkehit du áddet, maid sáhtát vuordit beaiveruovttus, ja maid beaiveruoktu vuordá dus vanhemin. Vanhemin dus lea vejolašvuhta váldit oasi beaiveruovttu doaimma plánemii, árvoštallamii ja árvoságastallamii. Vanhemiid jietna gullo beaiveruovttus, juos vanhemat oassálastet ja ságastallet ovdamearkan vanhemiideahkediin.

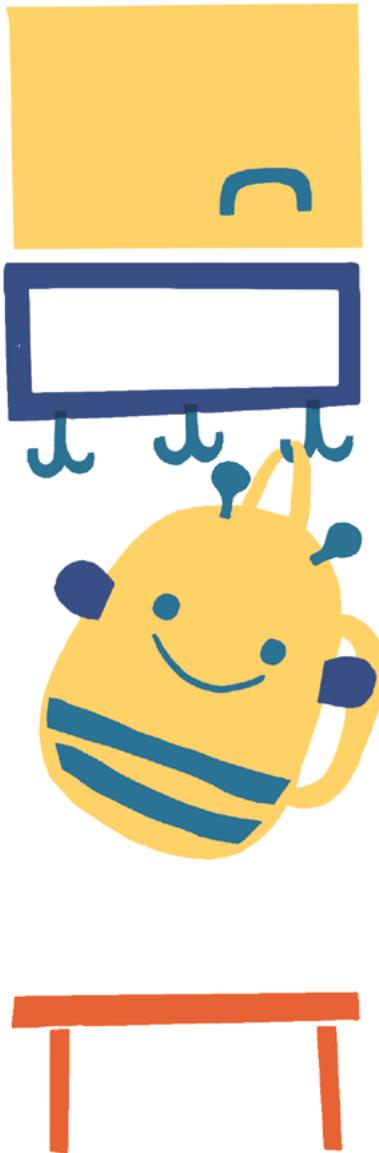

NJUOVŽILIT ÁLGUI

- Várre áiggi dasa, ahte mánnát geargá oahpásmuvvat ráfis beaiveruovttu bargovehkii ja birrasii.
- Oahpásmuva iešge bargovehkii, ságastala singuin ja jearahala beaiveruovttu doaimmas.
- Geahččal garvit eará stuorra rievdadusaid árgabeaivvis, go mánná álggaha beaiveruovttu. Ráfáiduhte árgga.

Beaiveruktui álgín mearkkaša sihke dutnje ja mánnásat hárbjáneami mángga odđa áššái. Vánhemín juogat dál ovddasvástádusa odđa ollesolbmuiquin. Das fuolatkeahttá doai vánhen guovttos leahppi mánnásat buot dehálamos olbmot.

Beaiveruktui álgín lea stuorra sirdašupmi mánnásat. Danin leage erenomáš dehálaš, ahte máná lagamuš ollesolbmot guldalit ja váldet vuhtii su dovdduid ja miellalágiid. Mánná galgá beassat ráfis oahpásmuvvat bargovehkii ja odđa birrasii. Danin lea dehálaš gallestallat beaiveruovttu. Dehálaš lea maid fitnat stoahkamin beaiveruovttu šiljus ovdalگو mánná álgá beaiveruktui.

Maidáái dus vánhemín lea vejolašvuohta oahpásmuvvat bargovehkii ja hukset luohttámuša ruovttu ja beaiveruovttu gaskii. Dat hukse vuodu doaibmi ovttasbargui, mii lea dehálaš gáibádus dasa, ahte mánná loaktá beaiveruovttus. Muhtin beaiveruovttut fáallet maid ruovttus galledemiid ovdalگو mánná álggaha beaiveruovttus. Ruoktu leage buorre biras máná ja oahpaheaddji dahje dikšára vuosttaš deaivvadeapmái, go dat dáhpáhuvvá mánnái dorvvolaš birrasis. Oahpaheaddji dahje dikšára perspektiivvas doppe lea buorre vejolašvuohta oahpásmuvvat mánnái alma eará hehttehusaid.

Galledeamit huksegohtet oadjebasvuođa dovddu máná ja odđa ollesolbmuid gaskii. Geavatláččat dat oaivvilda dan, ahte mánná atnigohtá dikšára oadjebas ollesolbmon, geasa sáhttá dorvvastit go dárbbáša jeddehusa. Oadjebasvuođas mánná duostá maid suhtadit.

LITNA ÁLGGU ULBMILIN LEA:

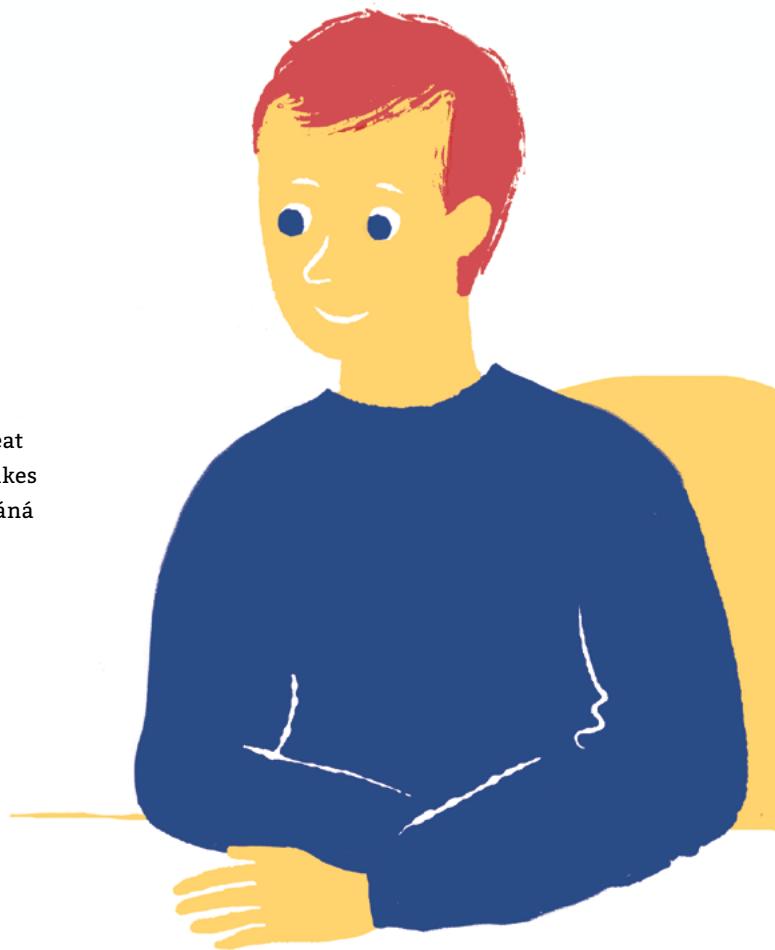
- Addit mánnái buori vuolgga árrabajásgeassimis.
- Oahpásmahttit máná ja vanhema beaiveruovttu doibmii.
- Hukset buori ja luohhtevaš vuodu beaiveruovttu ja ruovttu ovttasbargui.

Ovdal go mánná álggaha beaiveruovttus, lea buorre várret áiggi litna álgui dahje oahpásmuvvan boddui, vuoi mánná beassá hárhjhallat leat beaiveruovttus. Dábálaččat 1–2 vahku mahtosaš boddu lea vuogas. Du leat álkit ráhkkanit beaiveruovttu álgimii, go oaččot beaiveruovttus čielga rávvagiid dasa, mii oahpásmuvvan bottu áigge dáhpáhuvvá ja mii du rolla lea das. Ságastala bargoveagain iežat ja sin vuordámušain. Beaiveruovttuin leat dávjá buorit vuogit, maid mielde hárhjhallan ovdána. Mana álggos mielde beaiveruktui, vuoi iešge oahpásmuvat sajiide, beaiveortnegii, beaiveruovttu ja erenomážit mánnát iežas joavkku ollesolbmuide.

Lea buorre, ahte mánná hárbhallá leat beaiveruovttus nu, ahte álggos beaivvit leat oanehut. Juohke mánná hárbána beaiveruktui iežás áigetávvala mielde. Muhtumiidda dat leat álkit, muhtumat fas dárbbášit guhkit áiggi. Dasa, man guhkes áiggi hárbáneapmái guđege mánná dárbbáša, váikkuhit máná persovnnalaš iešvuodát. Danin oahpásmuvvamis ferte váldit vuhtii máná gillema. Juos mánná váibagoahtá, dalle dan beaivve lea buorre gaskkalduhttit oahpásmuvvama. Buot dehálamos lea, ahte máná vásáhusat leat positiivvalaččat. Ságastala rabas mielain bargoveagain das, mo hárbhallan lea ovdánan.

Oahpásmuvvama áigge čohkká ráfis ja divtte máná iehčanassii dutkat birrasa. Divtte máná ráfis hárbhallat leat beaiveruovttus ovttas bargoveagain ja eará mánáiguin. Don leat dorvu, gean lusa mánná sáhttá boahtit táŋket lagasvuoda. Dán oktavuodas mánná beassá maid hárbhallat váldit gaska dutnje. Bargoveaga ovddasvástádus lea čájehit mánáii lanjaid, stoahkat suinna, oahpásmuhttit eará mánáiguin ja hukset gierisvuoda iežaset ja máná gaskii.

EARRU SÁHTTÁ ÁFESTIT

- Mánáin gánneha veháziid mielde hárhallat leat earus vanhemiin.
- Mánái sáhtá bidjat fárrui govaid lagamuččain, maid son sáhtá geahčadit ovtta oahpaheddjiin dahje dikšáriin, juos ahkiduššá.
- Máná iežas oadđinskibir lea dehálaš leat mielde.

Lea lunddolaš, ahte beaiveruktui álgín sáhtá dagahit earroduskki sihke dutnje ja mánái. Dat manná dábálaččat meattá moatte vahkus. Vánhema iežas ráfálaš, miehtemielalaš ja árvvosmahtti láhttenvuohki veahkeha máná hárvánit odđa birrasii.

**“JUOS LIHKOSTUVAT FIDNET
MÁNNÁI MOADDE SEAMMALÁGAN
OAHPIINSKIHPÁRA, GUOBE OVTTA
BEAIVERUKTUI. DALLE DAT LEA ÁLO
GÁVDNOMIS SIHKE RUOVTTUS JA
BEAIVERUOVTTUS.”**

Oahpat máná luohit dasa, ahte vánhén boahdá ruovttoluotta, vaikke vuolgáge finadit gos nu. Máná sáhtá hárhjit leat vánhén haga juo ovdal go son álgá beaiveruktui, ja dan sáhtá joatkit maid oahpásmuvvanbottu áigge. Gánneha hutkat rutiinna ruovttus vuolgimiidda ja ruoktot boahtimiidda, mat dáhpáhuvvet álo seamma vuogi mielde. Sáhtát ovdamearkan geavahit seamma sániid vuolggedettiin ja boadedettiin. Go doalvvut máná idđedis dikšui, ale ájahala baicce sáva somás beaivvi, cummes, salas ja vuolgge. Vaikke máná čierostuttašii dahje

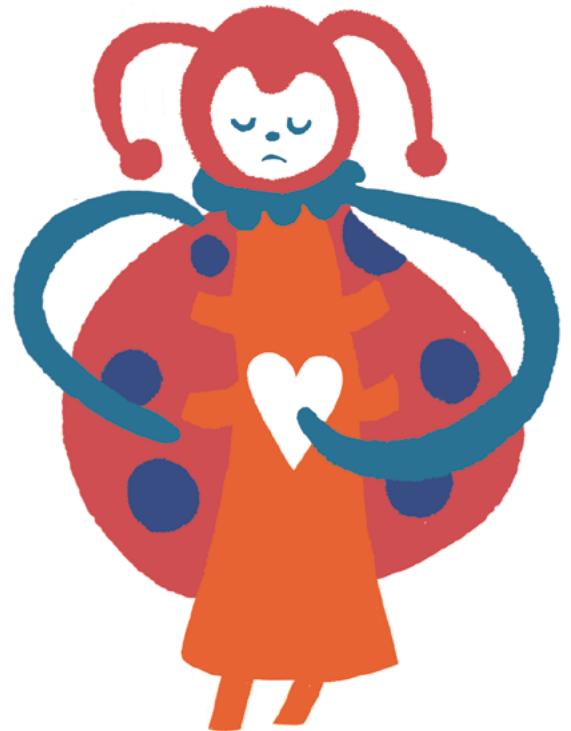
suhtadivččii, dat ráfu dábálaččat johtilit vanhema vuolgima maŋŋá. Mánás lea váigat dorvvastit nuppi ollesolbmui nu guhká, go don leat das. Mánná sáhtá mannat dikšára sallii ja ráfot easkka dan maŋŋá, go don leat vuolgán.

Iežas oadđinskibir dahje bearašgovva veahkehit máná vuogáiduvvat. Go don ja bargoveahka geardduhehpet vaikko govaiguin beaivvi doaimmaid, dat veahkeha máná hábmet beaivvi ollislašvuoda.

Mánás lea vuoigatvuolta moraštit, ahkiduššat ja maddái oažžut jeđđehusa. Dat lea buorre, juos don ja bargoveahka doarjubehtet máná dovdduid. Sáhtát dadjat mánnái ovdamearkan: áddet ahte son čierostuddá, go eadni dahje áhčči vuolgá, muhto don boadat veaigin fas vieččat su. Ahkiduššamis ságastallan lea dehálaš ja buotlágan dovdduid lea lohpi čájehit.

Earroátestusa birra gánneha ságastallat bargoveagain. Dain leat ollu vásáhusat ja dat máhttet rávvet, mo das beassá badjel. Don sáhtát soahpat bargiiguin, ahte sáddejit gova dahje dieđu duđavaš mánás. Dalle dusge lea álkit vuoddjut iežat bargguide.

Dábálaččat earroátestus manná badjel moatte vahkus, muhto sáhtá oidnot maŋnelis vássevaččat. Dalle lea dehálaš ráfáiduhttit doaimmaid ruovttus, ja ordnet mánnái ollu oktasaš bearašáiggi.

ÁRGAHUŠAS GAL CEAVZÁ!

Mánnábearraša árga sáhttá gaskkohagaid leat oalle hušas. Danin gánneha bearrašii hutkat rutiinnaid, mat dahket beaivválaš doaimmaid álkibun. Lea alcet árpmolaš, giige ii leat dievaslaš vánhen. Mánná lea easka hárbhallamin árgabeaidoaimmaid, divtte su oassálastit ja veahkehallat.

Ididiin lea vuogas hárbhallat bissut soahpamušain ja áigetávvalis. Muhtimin áigetávval fatná ja beašká, muhto dat gullá eallimii. Lea dehálut oahpahit čoavdit buncaraggáid, go fuolahit das, leago coggan juolgái rivttes suohkobára.

Mánáin oaidnaleapmi beaiveruovttu maŋŋá lea beavvi dehálamos boddu. Go vieččat mánát beaiveruovttus, atte sutnje ollu fuopmášumi. Son ánsšáša ilolaš oaidnaleami. Máná viežžamii gánnehage hutkat dakkár vuogi, mii dahká sutnje álkibun muhttašuvvat beaiveruoktovázzis ruovttoluotta bearašlahttun. Ságastala beaivválaččat oahpaheaddjiin dahje dikšáriin, vuoi áddet buorebut máná láhttema.

**"OSTEN MÁNGGAIID JAGIID
BORADANDIIMMUIIN VARAS LÁIBBI
GÁVPPIS, MII LEI BARGOSAJI
LAHKA. DALÁN GO OLLIIMET
RUOKTOT, MÁNÁT BORASTEDJE
LÁIBBI ÁLGOHEHTÁI, JA MUN
BESSEN RÁFIS MÁLESTIT."**

”ORDNIIMET EAHKEDIS GÁRVVISIN
BIKTASHID, MAT EAI ŠAT
IÐÐEDIS LONUHVON. MAIDDÁI
STOAHKANBEAIVVE DUHKORASAIÐ
JA EARÁ DINGGAID COKKAIMET
GÁRVVISIN REHPPII.”

Beaiveruovttus sáhtta leat ovddal ilolaš, nelgon dahje suhtadahkes mánáš. Son sáhtta maid almmuhit, ahte ii hálit vuolgit ruoktot. Beaiveruovttu bargoveahka lea hárvánan mánggalágan reakšuvnaide ja doppe buotlágan dovddut leat lobálaččat. Vánhemin du bargun lea doallát gitta ruoktot vuolgima rutiinnain.

Go mánná lea unni, ráfáidahte eahkediid ja atte sutnje ollu fuomášumi beaiveruovttu maŋŋá. Mánáin ságastallan ovdamearkan beaivvi dáhpáhusain ráfáiduhtta eahkeda ruovttus. Go mánná lea ožžon fuopmášumi, beasat iešge buorebut vuodjut málesteapmái ja eará ruovttu bargguide.

MÁNNÁ BUOHCÁ

OVDAL JURDDAŠIN, Ahte dihkít ja sakášat leat dat vearrámusat, mii min bearrašii sáhtašii dáhpáhuvvat. Dál dakkár vásáhusaid manná, dieđán ahte juohke diŋgii hárrjánii. Eará vanhemiid guigosat leat dat buoremusat.

Go mánná álggaha beaiveruovttus, lea dábálaš ahte son fáhtehallá mánggaid odđa dávddaide. Vánhen fertege ráhkkanit dasa, ahte mánná sáhtá gártat leat buohccivuođa geažil guhkit áigge eret beaiveruovttus. Beaveruovttu ávžžuhusaid báhcit ruoktot gánneha jeagadit. Juos mánná ii geargga dearvvasmuvvat, son fáhtehallá álkidit odđa dávddaide iige geargga buorránit. Vánhemiin lea vuoigatvuohta báhcit ruoktot dikšut buozas máná.

SÁGASTALLAMAT BEAIVERUOVTTU ÁLGGUS

Go mánná álggaha beaiveruovttus, vanhemat ja bargit ságastallet ássiin, mat gusket árrabajásgeassima, beaiveruovttu ja máná iežasa. Álgnos boahtáge ollu diehtu. Ságastala beaiveruovttu bargoveagain ja jeara dakkaviđe, juos mii nu báhca eahpečielggusin.

Vihkkedala bargoveagain, mainna lágiin ovttasbargu lihkostuvašii buoremusat. Muital, makkár sávaldagat dus leat máná árrabajásgeassimii. Muital mánát buorre beliin ja maiddái dain, maid son galggašii hárjehallat.

Juohke mánnái dahkko iežas árrabajásgeassinplána ovttas oahpaheaddjiin ja vanhemiin. Dát plána dárkkistuvvo unnimusat oktii jagis, ja dávjjit juos lea dárbu.

Árrabajásgeassinságastallan dollo dábálaččat dalle, go beaiveruovttu álggaheamis lea gollan 2–3 mánotbaji. Vánhemin sáhtát ráhkkanit ságastallamii ovdamearkan nu, ahte čálat bajás máná givrodagaid ja beroštumiid. Gielddain sáhttet leat sierralágan skovit, mat geavahuvvjit ságastallamis. Dábálaččat skovvi addojuvvo ovddalgihtii vanhemiidda, vuoi sii besset deavdit dan ruovttus.

Mánás, guhte lea árrabajásgeassimis, lea árrabajásgeassinlága mielde vuoigatvuohta oažžut systemáhtalaš ja plánejuvvon bajásgeassima, oahpahusa ja divššu. Dađe varas dahkko juohke mánnái, guhte lea beaiveruovttus ja bearašbeaivedivššus, árrabajásgeassinplána. Máná árrabajásgeassinplánas galgá deattuhit máná ovdduid ja dárbbuid. Ulbmilat, mat čállojuvvojit plánii, gusket pedagogalaš doaimma.

(ÁRRABAJÁSGEASSINPLÁNA VUODUSTUSAT 2018: 9–10)

RUOVTTU JA BEAIVERUOVTTU GASKASAŠ OVTTASBARGU

“LEA IMAŠTUHTTI FUOMÁŠIT, AHTÉ
IEŽAS MÁNNÁ LÁHTTE BEAIVERUOVTTUS
EARÁ LÁHKAI GO RUOVTTUS.
OVDAMEARKAN SÁHTTÁ GEAVVAT, AHTÉ
SON II RUOVTTUS MIEĐA BORRAT EARÁ
GO MAKAROVNNAID, MUHTO SMÁHKE
BEAIVERUOVTTUS BUOT MII NJUNE
VUOLLÁI BIDDJO.”

- Ruovttu ja beaiveruovttu gaskasaš ovttasbargu doarju máná ovdáneami, loaktima, oahppama ja dorvvolašvuoda beaiveruovttus.
- Ovttasbargu vuodđuduvvá luohttámuššii.
- Luohttámuš lassána, go vanhemat ja beaiveruovttu bargoveahka oahpásmuvvet guhtet guoibmáseaset, oaidnalit ja atnet árvvus guhtet guoimmiset oainnuid.
- Lea dehálaš, ahte it árvvoštala beaiveruovttu dahje bargoveaga mánnát gullut. Dat heajuda mánnát luohttámuša beaiveruktui.

Ruovttu ja beaiveruovttu ovttasbarggu ulbmilin lea hukset mánnái dorvvolaš ja buori árgga beaiveruktui. Máná ovdamunni lea álo bajimužžan. Lea dehálaš, ahte vanhemat ja bargoveahka ságastallet beaiválaččat. Mánná sáhtta láhttet eará lánhcai ruovttus go beaiveruovttus. Ságastallamiin vanhemat ja bargoveahka sihke ožžot oppalaš gova mánas ja áddedišgohtet buorebut nuppi nuppi. Lea dehálaš mitalit oahpaheaddjái ja divššáarii, juos bearrašis dáhpáhuvva juoga, mii sáhtta váikkuhit máná veadjimii dahje maktii.

Juos dus vanhemin badjána fuolla máná dahje árrabajásgeassima guoskevaš áššis, ságastala das roahkadit beaiveruovttu bargoveagain nu jođánit go vejolaš.

Árrabajásgeassimis deattuhuvvo vanhemiid gullevašvuolta. Lea ieš aktiivvalaš, jearahala beaiveruovttu doaibmavugiin ja pedagogihkas. Mana mielde beaiveruovttu dáhpáhusaide ja vanhemiideahkediidda. Atte maid positiivvalaš máhcahusa, dat nanne guoibmivuoda. Nugo maiddái bargoveaga positiivvalaš máhcahus mánástat.

SKIHPÁRAT LEAT HIRBMAT DEHÁLAČČAT

GUIGOSAT MÁNNÁT VERDDEVUOĐAID DOARJUMII:

- Oahpahala joavkku mánáid namaid ja buorástahtte buot mánáid.
- Divtte mánnát stoahkat buot mánáiguin, ale vállje su stoahkan skihpáriid. Máná vuorrováikkhusdáiddut ovdánit buoremusat, go sus leat earálágan verddevuođat.
- Smiehta, mo hálat eará mánáin ja vanhemiin mánáidat gullut. Ovdagáttut čuvvot álkit vanhemis mánáid.
- Oahpásmuva eará joavkkuid vanhemiidda vanheneahkediin ja eará dáhpáhusain. Ságastala rahpasit ovdamearkan riegdánbeaiddoaluin ja oktasaš ovddasvástádusas joavkku čálgu doarjumis.
- Fuolahehpet ovttas, ahte oktage mánná ii báze joavkku olggobeallái

Beaiveruovttus mánná hukse dávjá vuosttas geardde verddevuoda seamma ahkásaččaiguin. Mánná lea okta joavkkus, ja dukkoraddamiin son hárjehallá vuorrováikkhusa earáiguin. Mánná loaktá beaiveruovttus, juos dovdá oadjebasvuoda eará mánáiguin.

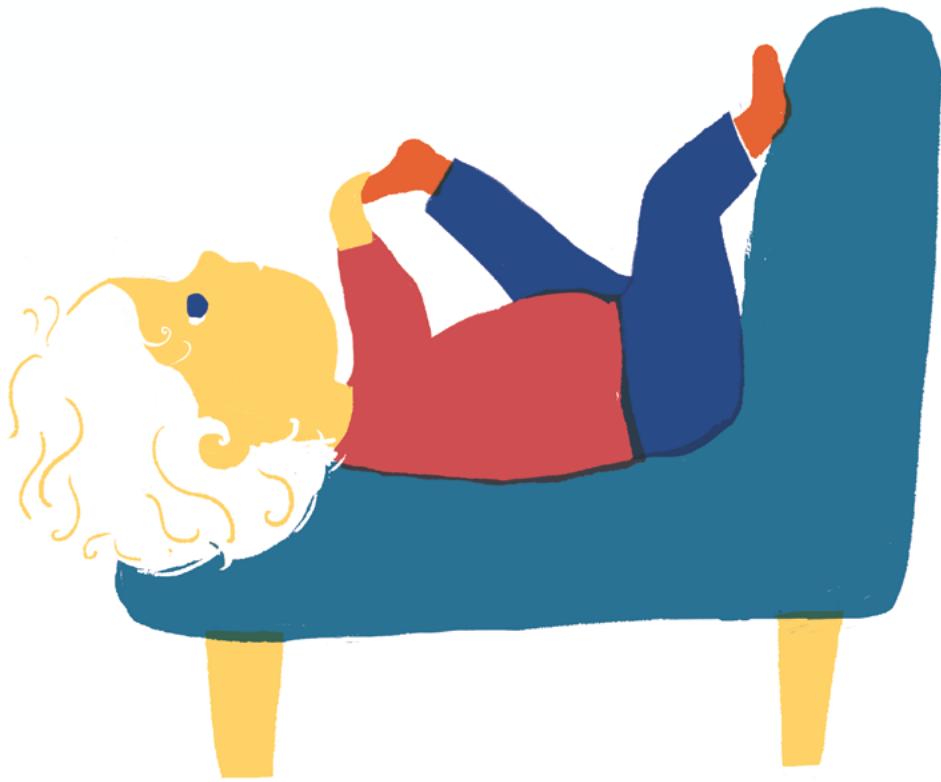
Don sáhtát vanhemin doarjut máná verddegaskavuodaid. Dat ahte vanhemat dovddadit lea dehálaš, go dat lasiha mánnájoavkku loaktima ja dorvvolašvuoda. Dalle lea maid álkit doarjut mánáid oktii ráđiid ahkidut áššiin, ovdamearkan čoavdit mánáid sierramielalašvuodaid.

Ságastala mánáin rahpasit ja ráfálaččat sihke somás ja váivves áššiin, maid son lea vásihan beaiveruovttus. Ná mánná oahppá luohit dutnje ja duostá muitalit, juos doppe ovdamearkan givssiduvvo. Mánát luhttet olles olbmuide. Danin lea dehálaš čájehit, ahte válldat su muitalusaid duodas.

Skihpáriid gaskavuodaide gullá maid oahpahallat riidduid čoavdit. Máná ii goit oaččo goassige guođdit okto riidduiguin. Ságastala riidoássiin beaiveruovttus. Ollesolbmuid ovddasvástádus lea doarjut mánáid čilget riidduid ja oahpahit addit saji earáid oainnuide.

Juos iežat máná givssiduvvo dahje son givssida earáid, dat boktá fámoláš dovdduid vanhemin. Muite, ahte don vanhemin leat mánát stuorámus rollamálla. Leage ovdamearkan ja čájjet mánái, mo nuppiin olbmuin galgá láhttet ja mo nuppi gudnijahttit sierramielalašvuodain fuolatkeahhtá.

MÁNNÁ JA GIRJI GIEÐAVUOLLÁI

- Girjjiid lohkan ovddida máná sátnevuorkká, miellagovvádusa ja empatiijadáiddu. Dat gárve maid máná bures boahttevaš skuvlabálgái.
- Daga lohkamis juohke beaiválaš oktasaš bottu, mii ovdamearkan ráfáidahttá dalán beaiveruovttu maŋŋá dahje eahkediin ovdal nohkama.
- Girjerájus veahkehit gávdnat girjjiid, main mánnát berošta ja mat leat sutnje heivvolaččat. Dát visot leat nuvtá.

Goassige ii leat menddo árrat dahje maŋŋit álggahit lohkat mánnái. Lohkan lea álo árvvolaš ja justa don leat dat rivttes olmmoš lohkat mánnásat. Das, mainna gielain logat, ii leat mearkkašupmi. Lea buorre, ahte buot máná lagamušat lohket sutnje iežaset eatnigielain.

Seamma girjjiid sáhttá lohkat vaikko man gallii. Eandalit unna mánáide oahpes girji sáhttá leat dat buot eanemus mielamielgirji. Návddašeahkki oktasaš lohkanbottus. Bija gitta televišuvnna ja telefovnnaid, čohkkájeahkki lahkalašgaid ja hálešteahkki das, mii girjjis dáhpáhuvvá. Lohkanboddu lea vuogas dilálašvuohta háleštit mánáin das, mii girjjis dáhpáhuvvá, mii lea riehta ja mii boastut, ja mo don livččet dahje mánná livččii dahkan seamma dilis.

VÁNHEMIID OVTTASBARGU

Eará mánáid vanhemiidda gánneha oahpásmuvvat. Dii sáhttibehtet dahkat ollu beaiveruovttu mánáid buorrin, ovdamearkan ordnet sierralágan dáhpáhusaid, kampánjjaid ja reaissuid. Veardásašvuodas lea fápmu ja ovttas bargan movttiidahtta. Mánát sirdašuvvet beaiveruovttus dávjá seamma skuvlii, daninge lea buorre oahpásmuvvat mánáid skihpáriidda ja sin vanhemiidda juo beaiveruovttus.

Jeara beaiveruovttu bargoveagas, doaibmágo beaiveruovttus vanhemiidsearvi, vanhemiid doaibmagoddi dahje leatgo vanhemat aktiivvalaččat ja lávejitgo sii ordnet oktasaš dáhpáhusaid? Juos beaiveruovttus vanhemiin ii leat vel doaibma, don sáhtát leat dat guhte váldá ášši ovdan vanhemiideahkedis.

**“LEA SOMÁ, GO OVDDAL BOAHTÁ
NUPPELOTJAHKÁSAŠ, GUHTE
LEAMAŠ MÁNNÁN SKIBIR
BEAIVERUOVTTUS JA SKUVLLAS, JA
SON AINGE DEARVVAHA. DAT UHCA
BEAIVERUOVTTUMÁNÁT ŠADDET
JOGÁNIT NUORRA OLLESOLMMOŽIN.”**

ÁRRABAJÁSGEASSIMA ÁRVOVUOĐDU

MÁNNÁVUOĐA IEŽAS ÁRVU

Juohke mánná lea earenoamáš ja árvvolaš dakkárin go son lea ja sus lea vuoigatvuohta dasa, ahte son gulдалuvvo, oidnojuvvo, vuhtii váldo ja áddejuvvo.

OLMMOŠLAŠ OVDÁNEAPMI

Bargoveahka doarju mánáid olmmošlaš ovdáneami, man govve viggamuš duohtavuhtii, buorrevuhtii ja čábbodahkii sihke vuoigalašvuhtii ja ráfái.

MÁNÁ VUOIGATVUOĐAT

Mánás lea vuoigatvuohta buori oahpahussii, fuolahussii ja movttiidahtti máhcahahkii. Mánás lea vuoigatvuohta stoahkat ja gullat jovkui.

OVTTAVEARDÁSAŠVUOHTA, DÁSSEÁRVU JA MÁNĠGABEALATVUOHTA

Mánás galgá leat vejolašvuohta ovddidit dáidduidis ja dahkat válllejumiid sohkabealis, sohkađuogážiis, kulturđuogážiis dahje eará olbmui gullelaš sivain fuolakeahtta.

BEARRAŠIID MÁNĠGABEALATVUOHTA

Máná bearašidentiteahtta ja bearašgaskavuođat galget dorjojuvvot nu, ahte juohkehaš mánná bastá dovdat iežas bearraša árvvolažžan.

DEARVVASLAŠ JA SUVDILIS EALLINVUOHKI

Árrabajásgeassima bargun lea oahpistit mánáid eallindábiide, mat ovddidit dearvvasvuoda ja čálġgu. Mánái galgá fállat vejolašvuodaid ovddidit iežas dovdodáidduid ja estehtalaš jurddašemi.

(OANÁDUS: ÁRRABAJÁSGEASSINPLÁNA VUOĐUSTUSAT 2018: 20–21)

**DÁT GIHPA LEA OAIVVILDUVVON
VÁNHEMIIDDA, GEAID MÁNÁT
ÁLGGAHIT BEAIVERUOVTTUS.**

Dahket beaiveruovttu álggaheamis
oktasaš vásáhusa. Movttiidehpet
guhtet guoimmádet ja ságastallet
das positiivvalaččat. Miehtemielalaš
jurddašeapmi beaiveruovttu álgimii addá
mánái buori vuolgga.

Ruovttu ja beaiveruovttu gaskasaš
ovttasbarguin doarjjut máná
ovdáneami, loaktima, oahppama ja
dorvvolašvuoda beaiveruovttus.

HEM OCH SKOLA

Suomen

VANHEMPAINLIITTO

TEAKSTA Merja Korhonen, Suoma Vánhemiidlihttu (Suomen Vanhempainliitto), Heidi Lithén, Förbundet Hem och Skola

GOVÁT JA MÁHCCUN Hanna Siira • ALMMUHANJAHKI 2019

SÁMEGIELAT JORGALUS Raila Pirinen

Gihipa lea buvttaduvvon Kuluttajaosuustoiminta vuodđudusa ruhtademiin.